

LA PARTICIPACIÓ DEL CORS MALLORQUÍ A LA DEFETA DE LA REVOLTA DE CATALUNYA — 1637 - 1655 —

No deixa de ser sorprenent el silenci exhibit pels historiadors quan estableixen les interrelacions mantingudes entre els regnes integrants de la Corona d'Aragó, en el moment que es pot considerar com de més important resposta d'un d'aquests, concretament el capdavanter, a les pretensions centralistes — i no precisament, veleitoses, sinó, més aviat, precursors — paleses per la política anexionista del Comte Duc D'Olivares. Em referesc a la diferent, i, àdhuc, contrària, positura presa pel Regne de Mallorca a la revolta dels catalans de 1640.

L'escassa informació historiogràfica que tenim sobre l'actuació dels mallorquins a la guerra de Catalunya ens ve tenyida d'una certa timidesa. Si bé els cronistes i arxivers de Mallorca fan esment a una cooperació dels illencs amb les forces reials,¹ els historiadors de Catalunya s'estalvien tot comentari sobre aquesta intervenció. J. H. Eliot, per exemple, en els seus específics estudis sobre la revolta,² no fa cap al·lusió al respecte.

Però tanmateix, la documentació permet de precisar prou bé l'ajut proporcionat pels Virreis de Mallorca³ a l'armada i exèrcits reials, sota les distintes formes de rameses de lleves i proveïments, al temps que oferien l'illa per a la seva utilització com a base a les galeres espanyoles

---

1 Per exemple, V. MUT a *Historia General del Reino de Mallorca*. Tom III, capítol XII, pp. 608-631. Palma, 1841. J. M. QUADRADO-P. PIFERRER, "Islas Baleares", capítol VII, pp. 195-296. Palma, Ediciones de Ayer, 1969. i A. CAMPANER, *Cronicón Mayoricense*, pp. 396-419. Palma, Ediciones de Ayer, 1967.

2 J. H. ELLIOT: *La Revolta dels Catalans —1598/1640—*, Ed. Vicens Vives, Barcelona, 1966. I "The Catalan Revolution of 1640. Some Suggestions For a Historical Revision" a *Estudios de Historia Moderna* IV, pp. 273-303, 1954.

3 Els virreis de Mallorca contemporanis a la revolta catalana foren: Afonso de Cardona (30-V-1637 / 28-VIII-1640); Lope de Francia y Gurrea (fins el 23-XI-1644); Josep Perez de Tomar Torres de Mendoza (fins l'1-VIII-1645). El bisbe Tomás de Rocamora (interí, fins el 15-IX-1645) i Lorenzo Ram de Montoro (fins el 13-VII-1657). Pel que respecta als servicis oferits al rei per aquest darrer virrei, vegeu l'apèndix n.º 1.

i italianes — napolitanes — que marxaven a l'extinció de les seves revoltes respectives.⁴

Un segon tipus de contribució al projecte de la repressió de Catalunya serà per mitjà de l'aixecament de companyies corsàries, utilitzades com a marineria oficial i, com a tals, equipades i satisfetes, en principi, pel Real Patrimoni, per després haver de manejar els fons de la Procuració Real i acudir, molt sovint, als emprèstits de la fortificació. Aquestes companyies farien de portadores de queviures i soldats d'infanteria i d'artilleria a l'exèrcit de Felip IV, al temps que es dedicaren a obstaculitzar els avituallaments que els francesos oferien als rebels, trencant els assetjaments imposats als ports de Catalunya.

La presència d'un cors deslligat d'aquesta marina oficial, l'activitat del qual hagués pogut afavorir la causa reial, es palesa amb unes notícies ambigües confoses, i, malauradament, absents de matisacions. Les línies que segueixen intenten constituir una aproximació a la participació dels corsaris mallorquins a la desfeta de la revolta dels catalans.

Encara que l'esclat de la rebel·lió catalana no es produeixi fins entrat l'any 1640, cal dir que la presència dels vaixells mallorquins per llur costes, ja era apercebuda des de l'any 1637, d'ençà que, per la persecució de l'armada francesa, el rei havia pressionat les autoritats del regne de Mallorca per tal d'assegurar-se una fluïda remesa d'embarcacions i de gent. Per tal motiu, no ens haurà d'estranyar la referència que fan a llur comparaxença en aquests anys — 1637-1639 — els patrons del bergantins del regne de Mallorca, al seu memorial — datat a l'any 1644 —,⁵ el qual estudiarem més endavant.

Ja hem fet esment de les llesves com a aportacions fonamentals que oferí Mallorca a la flota i exèrcit dels "castellans".⁶ La freqüència reiterativa de les demandes reials de cara a l'aixecament d'aquestes llesves, n'explícita de llur procés, extremadament lent. Des de l'any 1637, en que el rei demana dos mil homes per acudir a Catalunya,⁷ anirem trobant tot un recull de crides sobre el mateix afer: "He querido significar que los asientos en que hoy se hallan mis estados en que se me acude con

⁴ No hem d'oblidar que paral·lelament a la revolta dels catalans, a Nàpols es produí un esvalot que, també, va veure la presència del cors mallorquí com a força repressora. Veure V. MUR *Historia General...* pp. 625-626 i Arxiu de la Corona d'Aragó (—A. C. A.—) secció d'Aragó, lligalls 996, 997, 998 i 999.

⁵ V. A.C.A.; C. d'Arg. Ls 996 i 999. Veure, també, Arxiu Històric de Mallorca (—A.H.M.—), Secció Real Patrimoni, lletres Reals, N.º 105, folis 138 V-140. La data concreta d'aquest memorial es 17 de març de 1655.

⁶ El cronista V. MUR al·ludeix a l'aixecament d'un mínim de trenta nou llesves, entre els anys 1571 i 1648. El mateix autor esmenta la promulgació d'una Real Orden de 15 de Juliol i 26 d'octubre de 1633, prohibint aixecar més llesves a Mallorca, la qual no va tenir una aplicació real ja que des de el mateix any 1644 es continuaria amb aquestes formacions de gent. V. V. MUR, *Historia General...* pàg. 618.

⁷ V. A.H.M. Còdex 31 N.º 422, fols 201-201 v.

gente se pueden tener mayores inconvenientes...".⁸ També suggereix la ramesa de companyies amb el major nombre possible de galeotes, bergantins, sageties, etc., embarcacions, aquestes, molt adequades per a la pràctica del cors.⁹

A mesura que ens acostam a l'any 1640, la intensificació de peticions reials anirà incrementant-se. La partida de gent i vaixells per defensar les costes llevant dels atacs produïts pels francesos (— ben mirat els termes es capgiren, ja que els atacants venien a esser els mallorquins i els defensors, els francesos —) constituïran les línies directrius de la política que se seguirà mentre duri la revolta de Catalunya. L'armament de dues tartanes i un bergantí per a capturar una sagetia francesa que, es rumorejava, anava en cors per les costes de València,¹⁰ amb els socors a Menorca i a Salses (Rosselló) l'any 1639, juntament amb les disposicions per trametre mil cinc-cents soldats d'infanteria per a la guerra que es lliurava a Guipúscoa¹¹ i les permanents embarcades de gent "mallorquina" — molts d'ells sortits de les presons i hospitals¹² a l'esquadra de l'almirall De Oquendo, constitueixen el prefaci del que representarà una vertadera actuació d'aquest regne al temps que durés la revolució de Catalunya.¹³

Amb Catalunya en mans dels segadors no ens ha de sorprendre gaire la immediata disposició presa per les autoritats mallorquines, fent el

⁸ V. A.H.M. Còdex 31 N.º 425, fols 202 v.-203.

⁹ Veure F. F. OLESA MUÑO: *La Organización Naval de los Estados Mediterráneos y en Especial de España Durante los Siglos XVI y XVII*; pp. 236-240 (Tom 1.º) Ed. Naval, Madrid 1968. Veure, també, J. BERGA I OLIVER *Mallorca en el Segundo Tercio del Siglo XVII y su Intervención en la Insurrección de Cataluña*; a *SAITABI* N.º II, pp. 19-34. 1944.

¹⁰ El fracàs d'aquesta expedició va fer que el Procurador es negués a pagar les 178 lliures i 15 sous que costà l'equipament d'aquestes embarcacions. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997.

¹¹ V. A.H.M. Còdex 31 N.º 433 fol 233 v.

¹² L'heterogènia composició de les companyies pel que respecta a l'escala social dels mariners ens mereix una consideració prou important a la qual caldria analitzar pregonament. Veïem una relació a la temàtica amb paraules del virrei comte de Montoro: "Con el cevo de los corsos y la ganancia grande se havia aumentado mucho el numero de los marineros en esta ciudad viniendo a vivir en ella y casarse ginoveses y franceses y aplicándose a estas ganancias mucha gente de brios o valor que solo para pescar o remar en un Bergantin de aquesta a Val (València) o Barzelona no tomaran este modo de vivir...". Sobre el resultat que dona aquesta gent, diu: "...De haver mucho numero de esta gente prolija y aplicada a la Marineria se ha seguido el haver podido mis antecesores y yo, hacer levas considerables de marineros y de artilleros y de la ultima que yo hiçe de ciento y seys, me escribiese el G. Pimienta admirado de que tantas y tan buena gente y con tanta puntualidad hubiera podido juntar, quando dice, en su carta, no se pudiera haver hecho en toda Andalucía...". Per a ambdues relacions — datades l'any 1652 — vegeu A.C.A. C. d'Arg. l. 996. Vegeu, també, l'apèndix n.º 1.

¹³ V. J. M.ª QUADRADO, *Islas...* pp. 236-240; V. MUT, *Historia General...* pp. 610-630. I, també, J. SALVÁ I RIERA: "*La Armada de Oquendo en Mallorca en Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, XXVIII pp. 421-440, 1942.

possible per evitar una proliferació de la inestabilitat interna que pogués conduir al mateix estat d'esvalot del Principat. D'ací la seva postura per avortar tot tipus de seqüela "revolucionaria",¹⁴ unificant la noblesa i aplicant unes rígides mesures represores a les partides de "Canamunts" i "Canavalls" que, amb les seves disensions, feien plausible el desequilibri intern de la societat mallorquina. L'exemple del propi sobirà, encapçalant la partida cap a les terres revoltades, exhortarà a la formació d'una important esquadra, dirigida pel virei Lope de Francia, plasmant-se, d'aquesta manera, la autèntica contribució de Mallorca a l'extermi de la secessió catalana.

Dia cinc d'abril de 1655, i arran d'un conflicte sorgit entre el governador de Cadaqués i els responsables d'una sagetia corsària,¹⁵ el virrei de Mallorca, Comte de Montoro, escriu a Don Joan D'Austria i, després de fer una apologia sobre el comportament dels corsites mallorquins, diu: "...y en ocasión del sitio de Barcelona tuve órdenes de V. A. y del general Pimienta de mandar unos corsarios para hacer daño y supresar a las embarcaciones de Francia que venían a introducir bastimentos entre las plazas que estaban a su obediencia".¹⁶

Efectivament, quan els consellers catalans hagueren oferit el Comtat de Barcelona al rei francès Lluís XIII, els corsaris mallorquins foren enviats per aturar els avituallaments, fent-les captures d'embarcacions al temps que, també, havien de patir algunes pèrdues. Veiem ara una mostra d'aquesta intervenció:

A 7 de setembre de 1644, el patró mallorquí Josep Lillo, presenta al Consell d'Aragó, el següent memorial:¹⁷

"El Patron Joseph Lillo del Reyno de Mallorca ha dado un memorial en el Cons^o en que refiere que desde el año 1637 hasta aora esta sirviendo a V Mag por el mar ocupandol los cavos y generales assi en bastezer las Plazas de Tarragona Rosas y otras como en poner Infanteria en ellas y en otros viajes que ha hecho del srv^o de V. Mag encontro con una saetia de franceses que traia Infanteria a Barcelona en que iban 286 Soldados y Oficiales y no trayendose en la suya sino 66 Mallorquines los rindio y entrego a Don Reg o Cavallero Governador de Rosas que sirvieron para el rescate de otros tantos españoles, y en otra ocasión que

¹⁴ V. J. M.ª QUADRADO, *Islas...* pp. 237-239. I J. BERGA OLIVER, *Mallorca en el Segundo...* pp. 20 i 22.

¹⁵ "Onofre Barcelo, botinero; Jaime Llorens, armador y Antonio Ferrer Blanco, patró de la sagetia anomenada San Antonio de Padua y Madre de Dios del Rosario Buenaventura". V. A.C.A. C. d'Arg. I. 996.

¹⁶ V. A.C.A. C. d'Arg. I. 996.

¹⁷ V. A.C.A. C. d'Arg. I. 996 i I. 997.

llevava bastiments a Tarragona de orden del Marques de Villafra nca, se hallo en medio de la Armada francesa y viendo que no podia escapar de su poder hecho a pique su baxel porque no se aprovechase del el enemigo. Y el año pasado de orden del virrei de Mallorca fue con otro bajel a socorrer a Rosas en compañía de otros y a la vista de Barcelona le salio la Armada francesa, y tomo algunos dellos, y porque no se aprovechase del suyo resolvió hecharle a pique escapándose el en una faluca y como se halla pobre y sin remedio por haber perdido los baxeles suyos que eran de valor de Mallorca de 6.V.Ll¹⁸ en serv^o de V. Mag supc^a a V. Mag que en consideracion dello le haga m^d de alg^a cantidad por via de ayuda de costa p^a poder volver a su casa y convalezer, y de dos Noblezas para poder beneficiar en el Reyno de Mallorca".¹⁹

Al mateix temps aquests corsaris serviren per conduir proveïments i llesves.

Sense data precisa, però abans de setembre de 1642, els patrons Joan de Totasaus i Pedro Onofre Gia, ofereixen llurs activitats a les costes de Llevant i Catalunya:²⁰

“Los Patrones Juan de Totasaus y Pedro Onofre Gia Cabos de las dos esquadras de Bergantins de Mallorca que vinieron de su tierra a servir a V. Mag en los mares de cataluña a 17 de julio del año 1640 concertados fletados y conducidos de orden de V Mag por Don Alonso de Cardona Cap^{an} gnl de Mallorca y Don Lope de Francia, que oy sirve dichos officios, dicen que desde aquel dia han asistido en dichos mares y servido en todos los tras portes y conductas de Infanteria, armas municiones, pertrechos de guerra y bastimentos q se han ofrecido y les han ordenado los Virreyes y Capitanes Generales de Cataluña y Valencia y los demas cavos a cuyo cargo a estado el exercito y prevenciones de guerra de que han dado entera satisfaccion como costa de los recibos de tenedores de bastimentos, fees de los cabos sin haber llebado ni pretendido por dichas condutas y tras portes mas paga ni ayuda de costas que lo que ganavan en virtud de dicho concierto que con ellos se hizo, como tambien constara en los libros de los oficiales del sueldo”.

¹⁸ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997. Aquesta quantitat equivalia a 42.352 reals amb 9 maravedís (—aplicació de: 1.000 lliures mallorquines = 7.058 reals i 28 maravedís—. Equivalent tret de la relació sobre el compte fet amb una sagetia genovesa, capturada pels mallorquins, l'octubre de 1653. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997—).

¹⁹ Vegeu pàg. 264, notes 66 i 67.

²⁰ Abans del 10 de setembre. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997.

“El Patron Joan Totosaus llevo 110 quintales de polvora de Valencia a Colibre y como hallase perdida y en poder de franceses aquella plaça paso con ella a Mallorca donde la entrego salva y bien acondicionada de orden del Virrei de alli al tenedor de bastimentos de que consta por su recibo que tiene en su poder y de orden del Marques de Leganes socorrio el Castillo de St Felipe de Menorca con 300 quarteras de trigo de que presentara fees de los cabos y oficiales del sueldo”.

“Don Pedro Santa Cilia mando a los de la esquadra de dicho Totosaus socorriesen a Tortosa cuando los miqueletes querian quemar la puente del rio, y allando la ciudad conmovida (con grito de visca la terra) entraron dichos quatro patrones y con las armas en las manos apellidaron en voz alta por las calles viva el Rey de España nuestro señor y a la buelta les mandaron que fuesen con el Marques de Villafranca a cargar artilleria al cabo Canet como lo icieron y descargaron en aquella Ciudad. El dicho marques de Leganes les mando que fuesen con dicho marques de Villafranca a los dos socorros de Tarragona donde entraron cargados de arina, biscocho, armas y Infanteria con el riesgo que se deixa entender”.

“El marques de Torrecusa les mando yr con el socorro de Perpiñan que embarcaron en Porto Venere y lo transportaron a Santa Maria de Lamai y estuvieron en aquella marina seis meses ocupados en conducir bastimentos de Colibre a Canet y a Sta Maria y despues bolvieron con dicho marques a Tarragona”

“El Patron Pedro Onofre Gia quando el exercito entro la primera vez en Cataluña vino con don Pedro Santa Cilia desde los Alfaques al esquilete de baxo el Conde de Balaguer con cevada y abenturando su persona solo sin que pasase ninguna galera de Genova q estaban cargadas de bastimentos. Y con este servicio pudo socorrerse en dicho Col las mulas del tren de Artilleria que había dos días que por falta de sustento no podían tirar ni baxar dicha Artilleria al ospitalet como luego vaxo”.

Al mateix temps que s'arriscaven a patir les inconveniències corresponents, tal qual palesen les denúncies fetes pels mateixos Totosaus i Gia de la desaparició dels patrons Gabriel Segui i Bartolome Fabregas i dels mals tractes rebuts del virrei de València i del marquès de Leganés:²¹

“De los bergantines de ambas esquadras se han perdido los de los patrones Gabriel Segui y Bartolome Fabregas el primero en tiempo que estava Tarragona sitiada de franceses y el otro al

²¹ Mateix document. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997.

salir de aquella plaça le tomo la armada francesa llebando despacho del marques de Leganes. No les ha manddo pagar ni socorrer ni el Duque de Gandía Virrey y Cap^{ann} general de aquel Reyno les assiste de socorro alguno. Por lo qual estan reducidos a suma necesidad, por q con esta dilacion han consumido todos sus medios y empeñado las pocas prendas que les quedaban para poder sustentarse y aunque no se le ha dado subvencion alguna han echo otro viaxe a Tortosa y Tarragona con querda artilleria, instrumentos de gastadores y viscocho y en Tarragona el Maq^s de la Hinojosa les hiço trasportar artilleria a Vinaroz, y si bien es verdad que este exercicio es obligatorio comprendido a la paga de su concierto pero no les han ajustado ni socorrido antes les deben las dieciseis pagas que atras se refirieron".²²

La confusió esmentada anteriorment sobre la activitat — simultània a la revolta — d'un cors aliè a les companyies reials s'intueix per les informacions contradictòries, sobre la seva mateixa existència, remarcades per les notícies que donen el Virrey i Procurador de Mallorca respectivament. Així ens trobarem que, davant les estrictes disposicions del comte de Montoro (—I.645-1657), qui fa el possible per denegar les llicències de cors i, així, poder-ne dedica tots els vaixells del regne a la armada reial, el procurador Miquel Sureda alludeix directament a la seva presència quan, a 1649, demanà al rei que aplicassin els drets del quint sobre les captures que feien els corsaris mallorquins, donada la seva important vàlua.²³

Així i tot, encara quedarà més dubtosa l'existència d'aquest cors si consideram les traves imposades pels morbers, qui, amb les seves exigències, aturarien les sortides de les esmentades embarcacions, i la conjunció d'un tercer factor tan greu com la proliferació del contagi de pesta estès pel Mediterrani, sobre tot a partir de 1650. Vegem ara una mostra de les actuacions d'aquestes autoritats — Virrei i Procurador — davant aquesta problemàtica.

Dia 6 d'agost de 1652, el virrei explica la seva determinació sobre l'aplicació del cors a les empreses reials.²⁴

"En el tiempo de mi Gobierno, como luego que entre en el, se empeço el sitio de Barcelona, no he querido dar estas licencias de corso, por tener todas las embarcaciones y Marineros ocupados

²² A. CAMPANER. *Sobre les captures fetes als Mallorquins*, ens diu: "a 1 de setiembre de 1642.—Se dijo que los franceses habían apresado los bajeles de Dunquerque y a nueve saetas que, cargadas de provisiones, salieron de aquí para Rosas". a *CRONICON...* pàg. 402. Aquesta notícia la recolleix del llibre inèdit d'en J. VIQUET: "*Llibre de Algunes Cosas de la Ciudad — 1636/1645 —*".

²³ Vegeu notes 32 i 33.

²⁴ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

en el socorro de la Armada y Exercito, assi en las saetias y embarcaciones, que han asistido, como en las levas que he hecho de Marineros y Artilleros. Y aunque V Magd en carta de 27 de septiembre, me mando procurase que particulares de este Reyno armasen embarcaciones para asistir sobre Bar^{na} ofreciendoles las presas que hiciesen. Y el Secrett^{rio} del S Juan Bta Arespacochaga en carta de 19 de abril, de orden del S Don Juan me escribio, que solicitase, que saliesen en corso, todos los que quisieren, que combendria mucho que fuesen a aquellas costas, para impedir la entrada de embarcaciones con viveres en Barcelona, y que se los daria por suyas las presas que hiçieren, aunque fuese a vista de las armadas y Galeras, y que al Patron Totosaus (a quien yo embie a servir si era menester y no siendolo llevaba licencia de corso para que armara) se le havia dado que fuese en corso, porque no falta en Marineros para ellos. Con todo no quise dar lugar a ninguno, asta que hiçe ajustamiento de las fragatas y bergantines que arme a sueldo de V Mag^o”.

No sabem el temps que va emprar el virrei Comte de Montoro per fer aquests ajustaments. El que és segur es que procurà, per tots els mitjans possibles, no facilitar aquestes sortides, col·laborant, indirectament, amb els morbers, els quals reclamaven costoses despeses als patrons que arribaven a Port.²⁵

El virrei continua la seva exposició sobre el cors: ²⁶

“Despues, aviendose imposibilitado del todo el ir embarcaciones al exercito para las molestias de quarentena y gastos con que los Morberos les hacia (al) bajar aqui, y llegando a estar ya declarado el daño de contagio que padecemos, el Patron Guillermo Andres me pidió licencia para salir en Corso. Disela y estando preparado de todo lo necesario y queriendo embarcar un poco de viscocho para su sustento y acudiendo a sacar la patente de sanidad a la ciudad, le dijeron que no le querian dar el viscocho ni convenia que saliese y disponiendo el dicho patron proveherse por otra parte de viscocho, recibio un recado de los Jurados, diciendo que habian entendido que havia para salir en corso al Patron y que mejor no ese lugar a ello, porque en ocasion que este Reyno tenia tanta necesidad de trigo, no era bien que saliese en Corso, ni hiciesen presas de embarcaciones de Francia, que

²⁵ De l'any 1653, sense precisar mes ni dia, tenim una carta escrita pels Jurats del Regne de Mallorca, dirigida al Rei, on trobam: "...que despues se impossibilitaron del todo el ir embarcaciones al exercito por las molestias y gastos que les hacian los morberos a la buelta". V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

²⁶ A l'agost de 1652. V. A.C.A. C. d'Arg. l. 996.

se tenían noticias que muchas vendrían aquí a vender el trigo y esas intimidarlas con estos Corsantes de mar, que de los Marineros que se embarcaban podía que hubiese algunos que quisiesen servir de foseros en los ministerios de la morberia...”.

Uns mesos després, dia 26 d'octubre de 1652, el mateix virrei s'en-
carga de deturar aquestes empreses, tractant d'evitar el contagi²⁷
“...porque en otros tiempos tenga la conveniencia de limpiar los mares
de enemigos y en la presente no s lo mas adecuado, pues hay conocido
riesgo de introducir ropas apestadas...” “...ahora — continua el virrei —
de presente solo hay una saetia que va en corso la cual envio ayer otra
saetia presa de franceses, cargada de trigo y luego que iba a Barcelo-
na”, i, per acabar, conclou: “...Quedaré advertido de no dar licencias
mientras duren las enfermedades”.²⁸

Així, doncs, podriem considerar la llicència concedida a la petició
que havien fet uns patrons per a sortir en cors i capturar una sagetia de
francesos, que portava forment a Barcelona, com la petita excepció,
moguda per la qual passava la Universitat. A continuació, transcriurem
aquesta demanda que serà vista al General i Gran Consell i aprovada
(¿?), en darrer terme, pel virrei.

Dia 23 de novembre de 1647, uns representants dels patrons i ma-
riners del Regne, es dirigeixen als Jurats:²⁹

“Los Patrons Joan Bonet — Trabuch — Pere Onofre Gia, Na-
dal Spinosa, Joan Totosaus i Francesch Xepelli i tots los mes Pa-
trons i Mariners d'aquest Reyne diuen que Vostra Senyoria estos
messos passats mana implicar a su Senyoria Il^{ma} que es llevas lo
Cos contra França per facilitar que vingues forment i com molt
ilustres senyors se haya experimentat que lo lleva dit cos ha oca-
sionat contrari efecte de lo que es pretenia puch en dit regne de
Francia se han publicades crides manant que en pena de la vida
no sia algu que aport forment en el present Regne axi mateix es
estat ocasio que los dits enemics liberament han aportat i aportan
municions de guerra i altres cosas per sustentació de Catalunya
amb grave dany de sa Magestad que Deu guarde i de son exercit
com de dexaven considerar lo que si no fes fet es cert que los dits

²⁷ V. A.H.M. Còdex 32 n.º 166 i 167. Fols 126-127, i N.º 126, fol. 168. Veure, també, A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

²⁸ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

²⁹ Per les seves característiques sembla coincidir amb la sagetia esmentada pel virrei. Però, no tenim cap prova sobre la concessió de la llicència demanada per aquests patrons. Es interessant veure com tres d'aquests patrons: —Pere Onofre Gia, Nadal Spinosa i Joan de Totosaus — formaven part de l'esquadra dels Bergantins del Regne de Mallorca els quals, quatre any abans, presentaren queixes sobre els deutes que havia contret amb ells la Procuració Real. V. A.H.M. secció Archivo Histórico, Actes del Gran i General Consell n.º 261, fol 269.

enemichs no hagueren portat las ditas monicions a Catalunya i si las haguessen aportades a Mallorca i per altre part los suplicants per lo present contagi i falta de contratacio estant patint i no tenen que treballar, suplican a Vostres Senyories sia de son servei manar suplicar a l'ilustrisim Senyor Virei don llicencia per anar en cos contra Francesos que a mes que ferra servei a gust del Rei nostro (que Deu guardi) redondera en utilitat publica de tot aquest Regne puch sen dubta sera ocasio de cautivar molts vaixells de forment francesos qui va altres parts i per donar a que los pobre Mariners se podran entretenir i contestar”.

Cors particular, o, més aviat, encobert sota el sostre de l'empresa reial? Difícil i delicada matisació, especialment a l'hora de voler associar aquesta manifestació individual amb la captura de vaixells enemics. Així, a les informacions que ens donen alguns historiadors³⁰ sobre la activitat d'un corsarisme independent a l'emprat per trametre queviures a les places de Catalunya — Tarragona i Roses, sobretot — haurem de contrastar l'escàs nombre de llicències demanades i, el que és més important, l'encara més reduït nombre de les concedides.

Malgrat tot, disposam d'uns documents que ens confirmen l'actuació d'un cors que, per les referències donades pel virrei i procurador, semblen petites mostres de llur presència simultània al moment al qual ens referim: “...Pasan de trescientas las presas con que los corsos se han hecho en el tiempo que aquí dura la guerra de Cataluña y han sido mas temidos por mar los mallorquines de franceses y catalanes que ningunos otros vasallos de vuestra magestad”.³¹

Aquesta sentència del virrei sembla mantenir uns certs lligams amb les al·lusions que, sobre l'existència d'aquestes empreses, ens fa el procurador reial, arribant, fins i tot, a suggerir la conveniència d'imposar el dret del quint pel que feia a les captures realitzades pels corsaris mallorquins.³²

³⁰ Les informacions presentades per MUT i CAMPANER semblen del tot inversemblables. V. MUT escriu: “Salieron algunos bajeles del reino en corso a inquietar y dividir al enemigo; y ese mismo año de 1644 le cogieron al frances trenta saetias cargadas de diferentes generos que llevaban de socorro a sus plazas y algunas con infanteria que pasaba de Africa al Principado. Los mismos sucesos han tenido otras saetias en el año de 1647” en *Historia General...* pàg. 622. Per la seva part, A. CAMPANER, treu del “*Anales del Reyno de Mallorca*” de G. TARRASSA, la següent notícia: “...Pedro Alex (patró) del navio San Antonio el cual en tiempos de las guerras de Cataluña apresó trescientas velas enemigas”. a *Cronicón...* pàg. 419.

³¹ Document del 19 de febrer de 1655. V. A.C.A. C. d'Arg.l. 996.

³² Dia 10 de desembre de 1653, el rei escriu al virrei: “...para que sin embargo de la orden que di en cartas de agosto del año pasado prohibiendo por entonces la salida de los vaxeles, la de agora para que salgan en las asociaciones que se ofrecieren pero con la segunda reserva de los derechos que tocan a mi Real Patrimonio ...he querido avisaros desto para que en el corso dellos esteis advertido de que se observe lo que hubiere acostumbrado”. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

Amb data del 7 de juliol de 1649, el procurador, Miquel Sureda, es dirigeix al rei amb aquestes paraules: ³³

“En este Real Patrimonio, en virtud de los Privilegios que remito a V. Mag, con ella todos los Patronos que van en Corso, se obligan al dicho Tribunal en pena de 500 Ll (Lliures) dando fianças que no offenderan a subditos y confederados de V. Mag y porque parece que la concesion fue contra Moros y piratas, y en este tiempo se arman cada dia diferentes vazos contra franceses y cathalanes, haciendo pressas de grandissima importancia, que si V. Mag tuviera el quinto, importara por el Real Patrimonio cantidad considerable en tiempo que esta tan exausto = Me ha parecido representarlo a V. Mag para que entendido mande lo que fuera de su Real Servicio cuya Catholica y Real persona guarde Dios muchos aëos, como la Christiandad ha menester y sus vassallos deseamos”.

Malauradament manca informació precisa sobre les partides i captures d'aquests corsos, sobre els seus armaments i els estats de comptes fets pels morbers a l'arribada als ports de Mallorca. Es per això que, de moment, no tenim més alternativa que acceptar aquestes notícies com a les úniques indicacions de l'activitat d'un cors independent, no lligat als ordenaments dels generals de les galeres d'Espanya ni equipats pels fons del Reial Patrimoni.

Forçats, doncs, a deixar de banda el que podem anomenar “corarisme extraoficial”, atesa la manca de xifres concretes, amb les quals poder-ne establir la seva importància, passarem a analitzar, el que va arribar a representar per a la hisenda del regne la participació de les companyies corsàries a les costes de Catalunya. Equipades per la Procuració Reial — així com moltes ho foren pel Reial Patromoni —, aquesta “marina” es va veure obligada a fer un cors amb unes limitacions clarament tangibles, essent utilitzades per a la doble missió de transportar gent i proveïments a l'exèrcit ³⁴ i d'interrompre les comunicacions establertes entre els francesos i els catalans.

Si el finançament d'aquests corsos partia del tresor públic, els patrons — capitans — es convertien en gent contractada per les autoritats, arribant a tenir greus problemes pel que fa als seus pagaments, tal com ocorre amb aquells que, precisament, comandaven els anomenats “bergantins del Regne de Mallorca”. A les línies que segueixen, exposarem qualcunes de les quantitats emprades a la composició d'aquesta maquinària naval, la qual constituí la principal contribució dels mallorquins a la resolució de la revolta catalana.

³³ A.C.A. D. d'Arg. L. 996.

³⁴ Vegeu Apèndix n.º 1.

Amb data del 18 d'agost de 1668, els Jurats de la Universitat, i amb motiu de destinar 5.000 lliures mallorquines dels emprèstits de la fortificació per a la formació d'un terç que havia d'anar a Itàlia, expressen l'exhaustió de la hisenda de Mallorca, deguda a les nombroses despeses dedicades a l'aixecament de llesves.³⁵ Assenyalen que es destinaren, pr a la Guerra de Catalunya, 8.000 lliures — equivalents a 56.475 reals i 29 maravedis de moneda castellana —³⁶ per a la construcció d'una galeota de més de vint-i-cinc bancs, a l'any 1640. També en aquest anys, i per a pagar la lleva que s'aixecà i dirigí el virrei Lope de Francia i Gurrea, que anà a socórrer la plaça de Tarragona, es va oferir la quantitat de 101 reals per soldat que s'embarqués.³⁷ Un any més tard — continuen els Jurats — el servici de quatre sageties al assetjament de Barcelona, sota el comandament del Senyor Don Juan D'Aústria, va suposar pel Regne, la xifra de 16.349 lliures i 15 sous, es a dir; 112.958 reals amb 6 maravedis".³⁸

L'expedició encapçalada pel virrei va consistir en una esquadra de 12 bergantins que portaren, en total, 500 soldats. Així, doncs, i aplicant els 101 reals per soldat embarcat, tenim una despesa de 50.500 reals.³⁹ El cronista Vicens Mut assenyala que marxaren més de 800 homes, a més dels soldats esmentats, emperò la cosa és difícil de creure si comptam amb les reduïdes dimensions del bergantins que, amb 500 soldats, ja anaven ben plens.⁴⁰

A 24 de gener de 1644, el virrei de Mallorca presenta al rei l'estat de comptes que representen les partides de cada un dels vuit patrons del Bergantins del Regne de Mallorca — esquadra formada per dues companyies i comandada pels, ja coneguts, Pere Onofre Gia i Joan Totosaus — per a les seves accions durant els anys 1638 i 1643; aquest fa un total de 144.501 reals i 3/4.⁴¹ Sobre la composició d'aquesta es-

³⁵ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997.

³⁶ Aplicada la mateixa equivalència 1.000 Ll. = 7.058 rs. i 28 M.^a s. V. nota 18.

³⁷ A. CAMPANER dóna la reduïda quantitat de 5 reals castellans per soldat embarcat. V. *Cronicón...* pàg. 397.

³⁸ Els Jurats remarquen les 8.000 lliures gastades a 1635 per a l'expedició a Sta. Margarita i St. Honorat i les 5.000 lliures destinades als trescents homes que, a 1661, anaren a Portugal. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997.

³⁹ Es del tot impensable poder aficar als vuit-cents homes, als quals alludeix V. MUT, a més a més del cinc-cents soldats, en dotze bergantins. A més a més, el cronista MUT, afegeix la relació de nobles que marxaren amb el virrei a Catalunya (a prop de quaranta "honorables" llinatges) V. MUT, *Historia General...* pàg. 619-621. Veure la Nota 40.

⁴⁰ F. F. OLESA MUÑOED escriu definint el Bergantí: "...es una embarcación de diez a quince remos, cada uno manejado por un solo hombre... Su total dotación era de unos treinta a treinta y seis hombres, de ordinarios todos voluntarios, ninguno cautivo. Los mismos hombres remaban, marinaban la embarcación y combatían". a *La Organización Naval...* pp. 239-240.

⁴¹ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997 i A.H.M., Real Patrimoni, Lletres Reals, N.º 105 fols 138-140. El rei remet el memorial al procurador a 15 de març de 1644.

quadra: — noms dels patrons i dels vaixells, nombre de bancs, quantitats degudes per individual — vegeu l'apèndix n.º 2, taula 1.

Amb la desconfiança que ens inspiren les informacions impreses,⁴² les quals, a mena de catàleg, resten com a notícies de dubtosa utilitat, m'atendré a emprar la documentació de primera mà sobre l'aixecament de lleves, cost de viatjes, pagament de patrons, soldada de capitans corsaris, etc. Vegem un exemple sobre el cost de la fabricació de dos bergantins que serviren durant dos mesos a la causa reial per les costes catalanes.⁴³

Amb data del dia 12 de setembre de 1651, se'n presenta el següent document:

“Quenta y Memoria del flete y gasto que hace cada mes el Bergantin de trece bancos cuyo patron es aora Manuel Proasi que es uno de los dos que de orden del Il^{mo} Don Lorenzo Ram de Montoro Martinez de Marcilla Virrey y Capp^{an} General deste Reyno de Mallorca passen del a servir a su Mag (Dios Guarde) en las Costas de Cataluña o donde S. A. el serenísimo S. el S don Juan o el Exc^{mo} S Marques de Olia y Mortaza les ordenasen y mandasen”.

“Primerament a este Bergantin por ser de trece bancos se le ha puesto a la vela con las armas necesarias de corso siete partes cada mes a raçon de rs importa 420 reales.

“Y al patron Dos que importan 120 reales.

“Este Bergantin lleva 26 marineros al remo, a los cuales se les da a 60 rs cada mes importa todos l. V. 560 reales.

“Mas se les da par raçon de cada dia a real y medio que incluso al patron son 27: que en mes importa l. V. 215 reales.

“Este Bergantin de trece bancos importa cada mes: 3. V. 315 reales”.

“El otro Bergantin cuyo patron es aora Manuel Proasi que sale en compaèia del sobre dicho es de doce bancos = lleva en parte diferente q^{da}:

“Primeram^{te} a este bergantin por ser de doze bancos se le ha puesto a la vela con las armas necesarias de corso seys partes y media cada mes a raçon de 60 reales importa 390 reales.

“Y al patron siempre dos partes 120 reales.

“Este Bergantin no lleva mas de 24 ombres de remo a 69 reales l. V. 440 reales.

⁴² V. V. MUT *Historia General...* pp. 620-628 i A. CAMPANER, *Cronicón...* pàg. 416.

⁴³ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997.

“Y de ración a real y medio incluso el patron son 28 importa l. V. 125 reales.

“Este bergantin de doce bancos importa cada mes: / 3 V. 075 reales”.

El que fa un total de 6.390 *reals*.⁴⁴

Els darrers anys de la campanya catalana trobarem un augment molt considerable de les demandes fetes pel rei per aixecar llochs i enviar-les als exèrcits. Les autoritats illenques, com havien fet fins ara, seguiran sacrificant els emprèstits de la fortificació i, passant per alt els esculls del contagi, dedicaran més lliures, entregant-se totalment a la desfeta de la rebel·lió. Reduïda Barcelona, el rei no dubtarà en manifestar-los el seu agraïment per llur important i indiscutible cooperació.⁴⁵

Durant els anys 1651-1653 es despatxaren a més 6.000 lliures de la Procuració, enviant quatre sageties amb mariners, artillers i soldats d'infanteria.⁴⁶ Responent, així, a les demandes reials.⁴⁷ L'any 1652, entre maig i juliol, partiren cinc bergantins més, els darrers que s'enviarien abans de la recuperació de Barcelona.⁴⁸

Amb en Joan D'Aústria a Barcelona, els mallorquins seguiren assortint l'exèrcit. L'octubre de 1653 i el maig de 1654 el virrei envià dos terços — quatre cents homes cada vegada —. Els primers foren sub-

⁴⁴ Dia 19 d'agost de 1647, el rei escriu al “vicecanciller de Aragón”: “Habiendome representado la Junta de Guerra de España la necesidad de que en Tarragona haya embarcaciones que limpien aquellas costas y ofendan las que a ella vinieron de enemigos, por no bastar a este intento las dos fragatas de Dunquerque que he mandado quedar allí, he resuelto se ordene al Virrey de Mallorca que arme dos bergantines y los remita a Tarragona para que por tiempo de dos meses los empleen en dicha costa. Escribbasele esto con todo aprieto y en todas las ocasiones de correos se solicitara su cumplimiento”. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996. Amb les coincidències de l'ordre reial i l'equipament dels dos bergantins del patró Proasi sembla que es complí el cas. Ara bé, tampoc, en aquest cas, tenim constància de que aquests dos bergantins fossin la resposta a la petició esmentada: quatre anys resulten massa temps...

⁴⁵ Vegeu l'apèndix n.º 9

⁴⁶ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997.

⁴⁷ Dia 13 de setembre de 1651, el rei escriu al Comte de Montoro demanant-li l'enviament de bergantins i d'altres embarcacions menors, amb la gent necessària per llur guarnici: “...pagado todo para que sirvan de llevar viveres a mi exercito que se halla fortificado de la otra parte de Barcelona y de impedir que entren otros en aquella ciudad por el tiempo que durare su sitio...”. V. A.H.M. Códex 31, n.º DVII fol 242 v.

⁴⁸ Dia 6 de febrer de 1652, el Protonotari d'Aragó dóna compta al rei de la relació que li ha fet el virrei de Mallorca sobre les quantitats que demanen, els patrons, que han anat a Barcelona, tenen baixes i ferits i amenaçen a no tornar a servir si no se'ls satisfà amb els diners establerts. El virrei demana sis mil escuts a més dels quatre mil convinguts “para pagar a los patrones y las provisiones de la armada pues resulta que esta se ha quedado sin vino ni queso”. V. A.C.A. C. d'Arg. l. 997.

vencionats amb 15.000 lliures, tretes de la fortificació.⁴⁹ Per a la segona lleva es va gaudir d'una altre font, afortunat producte de la confiscació que es va fer d'una sagetia genovesa que anava de Barcelona a Marsella carregada de Monedes.⁵⁰ Malgrat el consentiment reial otorgat als catalans per poder comerciar amb francesos, persistia la clàusula de no poder traure moneda per valor de més de 600 escuts; per tant, essent capturada, fos acusada de realitzar contraban i els seus diners, amb l'oposició del virrei que pretenia que passassin al Reial Patrimoni, varen anar a la Procuració.⁵¹

El valor de la moneda presa fou de 66.094 reals i 25 maravedís. D'aquests es dedicaren 7.445 reals i 26 maravedís pel terç embarcat cap a Barcelona, dia 20 de maig de 1654, el qual va esser integrat per quatre cents homes, comandats pel mariscal de camp el comte de Formiguera, el sargent major Jaume Costurer i sis capitans més.⁵² El botí tret d'aquesta sagetia genovesa va permetre satisfer deutes recents per valor de 10.656 reals, els quals, com veurem a continuació, consistiren en cinc partides que ens serveixen per insistir sobre el paper d'intermediari que jugaren els patrons i capitans — corsaris en altre ocasions — durant aquesta guerra.⁵³

Aquestes cinc partides són:

“Mas se han pagado 1. V. 586 reales cast a los dos patrones nombrados B.º Fortanin i Jusephe Payes por que desde 24 de abril estuvieron embargados con sus saetias y Marin^s asta 23 de mayo a los quales se les pagaron a raçon de 2 rs de a 8 a cada uno, que por ser 29 dias los detenidos importan la sobre dicha que saco fuera...”.

“Mas se han pagado al sobre dicho patron B^e Fortanin por flete de llevar a Barcelona, con u saetia a los vandoleros de la parcialidad de los Canamunts y una tropa de soldados al terzio ducientos rs de a ocho (que importen) 1. V. 600 reales.

“Mas se han pagado al sobre dicho patron Jusephe Payes por flete de llevar a Barcelona con su saetia a los vandoleros de la parcialid^d de Canavalls y una tropa de soldados al terzio otros ducientos reales de a ocho (que importen) 1. V. 600 reales”.

⁴⁹ De les quals, mil anirien directament al Real Patrimoni. Vegeu l'estat de comptes fets amb la captura de la sagetia ginovesa. (A.C.A. C. d'Arg. L. 997) notes 18 i 50.

⁵⁰ Capturada l'octubre de 1653. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997. N.º 18.

⁵¹ V. A.C.A. C. d'Arg. l. 997.

⁵² V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997. Per la relació del proveïments enviats a l'exèrcit, vegeu l'apèndix documental n.º 3.

⁵³ L'ajustament daquestes partides data de l'I de juny de 1654. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997.

“Mas se an pagado por fletes al patron Francisco Blasco por llevar a Barz^{na} con su saetia, al M.ª de Campo el Conde de Formiguera, sus 4 cava^s 4 males y dos machos toda su ropa y una tropa de Infanteria al terzio quatrocientos reales de a ocho que saco fuera / 3. V. 200 reales”.

“Mas se han pagado por fletes al patron Bartholome Gary que con su saetia a llevado a Barz^{na} todo el resto de la Infanteria del Terzio y oficiales como el Sarg^{to} Mayor, trescientos reales de a ocho que saco fuera 2. V. 400 reales”.

Poden fer-se alguns comentaris referits a aquestes relacions fetes a l'hora d'establir els pagaments a cada una de les parts integrants de les companyies: la propietat de les saeties, el nòlits de les mateixes per conduir bandolers a la península — amb notable intenció d'allunyar-los — de l'illa, el transport de nombrosos soldats d'infanteria, amb els seus capitans i Mariscals de Camp, etc. Però, el que cal remarcar abans de tot es la providencial arribada d'aquesta presa la qual possibilità la utilització d'uns diners a fortificacions, Real Patrimoni i Procuraco, confiscats per les mateixes autoritats mallorquines. Aquest fet ens fa pensar en la importància que hagués pogut tenir l'activitat d'un cors ofensiu, depredador, i amb altres missions relacionades amb l'empresa privada, en lloc de la utilització de la, quasi bé, majoria de vaixells per a suport del exèrcit marítim reial.

Per aixó, i amb la partida del terç cap a Catalunya (maig de 1654), començan a minvar el nombre de peticions reials per treure els francesos del Principat. La Guerra de Catalunya havia acabat pels “vassals” mallorquins. Prova d'això es la restitució de les concessions de llicències de cors i de les relacions comercials establertes entre els dos litigants — Principat i Regne — de la Corona d'Aragó.

L'explotació del cors duita a terme pel Virrei Montoro va tenir com a principals subjectes els vuit patrons de l'esmentada esquadra de Mallorca. Com digueren anteriorment, amb llur cas es palesa la relativa productivitat del cors en esdevenir marinaria oficial, al menys, pel que fa als seus principals interessats. En el cas de la presa genovesa, la moneda confiscada va poder pagar als patrons Fortanin, Gary, Blasco i Jusephe Payes qui, amb llurs saeties, feren com havien fet els vuit patrons amb els seus bergantins. Per què aquesta mena de discriminació entre els mateixos patrons, funcionaris per un igual? Les raons de la dilació a satisfer els deutes contrets, amb aquests vuit patrons són un misteri i, més, quan veim que semblen esser els únics amb aquest problema.

Abans que el procurador rebés l'ordre reial, anunciant-li els ajustaments del que s'havia de pagar a cada un dels patrons,⁵⁴ aquests ha-

⁵⁴ V. A.C.A. C. d'Arg. ls. 997 i 999 i A.H.M.—R. P.; Ll. R. N.º 105 fs. 138 v.-140.

vien suggerit que se'ls fes atribució dels delmes de Manacor i Montuiri com a pagaments de les seves actuacions a Catalunya. Del mes d'agost de 1642 data la següent petició: ⁵⁵

“Los ocho patrones de los vergantines de Mallorca suplican a V. Mag sea de su Real servicio mandar se les libre con efecto a cuenta de veintisiete mil Escudos que se les deve los diezmos de las villas de Manacor y Montuiri del mismo Reyno, en el precio en que han estado arrendadas por rata al último trienio que aunque no valdria sino asta tres mil escudos en cada año, podrian repartirse entre todos a sueldo y a libra conforme el credito que cada uno tiene y passaran la descomodidad de la dilacion de casas sin necesitar de nueva pretension escusando assi el embarque, molestia que han de causar a V. Mag^d con propuestas repetidas de la misma pretension. Y assi mismo uplican sea del Real Servicio de mandarles dar a cuenta alguna cantidad con que puedan satisfacer el empeño que se le sha seguido con la detencion de tantos dias como a que asisten en esta ciudad con que recibiran muy particular merced de V. M^{sd}”.

Però aquesta proposta estava ja condemnada pels interesos contraris palesats en les negatives del Consell D'Aragó. A 4 de novembre de 1643, el Protonotari 'aquest organisme, rebutja aquesta suggerència: ⁵⁶ “...Parece muy justo que se les pague pero la consignacion que piden tiene muchos inconvenientes por ser sus efectos de los que entran en la Procuración Real y dando libranza en ella con antelacion a los gastos de justicia se opone totalmente a lo preciso y por primera obligacion de V. Mag^d y las que se justifican las contribuciones de los Rey^{os} lo reconoce el Con^{so} y assi se le podria pagar en efectos de la guerra como se ha acostumbrado del di^o de los exercitos...”.

Pels resultats, sembla que el rei va obeir els consells del protonotari i no les súpriques del patrons. Aquests acusaran al Consell D'Aragó de dilatar la causa,⁵⁷ exigint justícia i presentant, com verem abans,⁵⁸ un estat de comptes que s'ajustà amb la quantitat de 144.501 reals i 3/4.

Les insistències del patrons serien rebutjades per la Procuració, la

⁵⁵ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

⁵⁶ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997.

⁵⁷ Dia 6 de decembre de 1643, els patrons es queixen de l'actitud del Consell d'Aragó: “...no se les da mas despacho (als patrons) que una carta para que el virrey les pague con que no vendran a tener satisfaccion y suplican a Su Mag se sirva ordenar la merced que les esta hecha...”. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 997.

⁵⁸ Vegeu l'apèndix N.º 2, taula n.º 1.

qual allega la manca de fons com a principal impediment.⁵⁹ Finalment, el que semblava constituir la solució: — el pagament de 800 lliures anuals — va esser interromput poc temps després, havent durat només tres anys: (1647-1650).⁶⁰ Amb aquesta espècie de remei provisional, s'arribà a amortitzar la quantitat de 3.125 lliures de Mallorca “que són 144.501 reals amb 3/4 dona un total de 122.442 amb 32 maravedís que és el que se'ls continuà deguent.”⁶¹

Hauran de passar més de vint-i-cinc anys per tornar a tenir notícies sobre el singular curs que seguí aquest procés. A 7 de setembre de 1677, els hereus i creditors dels vuit patrons eixigeixen se'ls faci compliment dels diners, encara no satisfets:⁶²

“Antonio Barcelo, hijo y heredero del patron Francisco Barcelo; Nadal Epinosa, hijo y heredero del patron Nadal espinosa; Juan Totosaus y Joseph Serifiñana, herederos del patron Juan Totosaus; Juana Vesiana y Juan Antonio Vesiano, herederos del Capitan Pedro Vesiano; Honofre Barcelo, curador de la herencia del patron Bartholome Llobera; Pareta Starellas, viuda y curadora de los bienes y herencia del patron Bernardino Starellas; Ana Pujol, mujer del patron Antonio Pujol, y hija de Ana Ferrer y heredera del patron Pedro Ferrer; su hermana Hieronima Baulo y Gaudo, curadora de los bienes y herencia del patron Bartholome Baulo; Elisabet Gia, heredera del patron Pedro Onofre Gia; todos del Reyno de Mallorca = dicen que los dichos sus principales sirvieron a S Mag^d con sus bergantines en las costas de Cataluña, en la ocasion de las Guerras entre las dos Coronas...”.

Llavassada, de bell nou, d'insistències i prerrogatives al nou rei qui, astorat per tal herència deixada pel seu pare, demanarà informació al Consell (d'Aragó) per a acabar ordenant al Comte de Formiguera, a la saó procurador reial de Mallorca, que es doni una resolució definitiva al cas.⁶³

No tenim constància del que va succeir. A partir de 1678 no tornarem a saber del cas, i, amb aquest silenci, es pot suposar la cloenda, satisfets, els deutes, emper amb diners nous i devaluats.

L'extraordinària dilatació pel que fa a la satisfacció d'aquests pa-

⁵⁹ El procurador explica la manca de fons, degut a la qual no han pogut esser satisfets els patrons: “...al 13 de maig de 1644 fonch provehit que es manaria juntar la Junta Patrimonial, com en effecta s'ajunta i en aquella fonch resolt que no y havia effecte de hont poderlos satisfacer...”. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 999.

⁶⁰ Vegeu la Taula N.º 2 de l'apèndix Documental N.º 2.

⁶¹ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 999. El document data de 16 de maig de 1673.

⁶² V. A.C.A. C. d'Arg. L. 999.

⁶³ Any 1677 (sense precisar més). V. A.C.A. C. d'Arg. L. 999.

trons — els quals, a més a més, com tots els altres patrons que oferiren o que veieren confiscades pel virrei, directa o indirectament, les seves sageties i bergantins, varen aventurar llur professió per el triomf reial en la delicada qüestió catalana — ens porta a concloure que aquesta participació forçada i realitzada pels corsaris mallorquins, no els aportà els beneficis que una activitat corsària independent, els hagués pogut procurar.

Aquesta manca de beneficis es veié recompensada pel rei amb les generosos concessions de títols nobiliaris a aquells súbdits mallorquins que li palesaren la seva fidelitat a l'entorn d'aquesta situació originada per la revolta catalana.

Entre 1640 i 1693, de les quaranta sol·licituds d'ascens de categoria social, ens trobam set on, els demanants, fan esment a llur actuació a la guerra de Catalunya.⁶⁴ Exposam, a continuació, unes mostres sobre aquest esment a la desfeta de la "causa" catalana com a una feta "heròica" digna d'esser considerada i glorificada:

—Dia 14 de juny de 1643, el rei concedeix a Fra Pere Moliner un cavallerat i doscents ducats perquè pugui tornar a Catalunya i col·laborar a "la reducció d'aquells vassalls".⁶⁵

—Dia 7 de setembre de 1644, el Consell d'Aragó transmet al rei el memorial presentat pel patró Josep Lillo⁶⁶ qui, des de l'any 1637, és per les costes catalanes, abastint les plaçes de Tarragona i de Roses, fent captures als francesos, i que s'ha vist forçat a enfonsar dos vaixells de la seva pertinença, per no entregar-los als francesos, demanant per a ell dues nobleses. El rei les hi concedeix.⁶⁷

—Dia 14 de juliol de 1648, el Consell remet al rei el memorial de l'ardiacà Melcior Palau qui demana la concessió d'un cavallerat i d'una noblesa com a recompensa dels vuit anys que li deuen — unes vuit mil lliures — que han estat destinades als proveïments de bastiments i llesves per a l'exèrcit. Els Consellers recomanen la concessió.⁶⁸

—Dia 5 d'abril de 1652, el Consell, havent-se assessorat pel virrei, demana per a Agustí Crespí el títol de Ciutadà Honrat. El demanant alludeix a la seva sortida cap a Tarragona, acompanyant el virrei Lope de Francia.⁶⁹

⁶⁴ Entre els anys 1582 i 1690 es demanen 129 títols (de 111 peticions). Aquests corresponen a: 24 *Ciutadans*; 17 *Ciutadans Honrats*; 5 *Ciutadans Militars*; 45 *Cavallers*; 37 *Nobleses* i 1 *Comtat*. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

⁶⁵ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

⁶⁶ Vegeu Nota n.º 17.

⁶⁷ Aquestes dues nobleses — corresponents a 8.000 reals — esdeviniren quatre ciutadanats, un d'ells, militar — corresponents a 2.000 rs. cadascú. V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

⁶⁸ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

⁶⁹ V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

—Dia 16 d'abril de 1655, Pere Angelat i Moranta demana el títol de cavaller. Al seu historial figura haver servit al rei als estats de Milà i Nàpols, més de vint-i-cinc anys, i el fet que “ell mateix va passar amb la noblesa del Regne⁷⁰ a servir a Catalunya anant a Tarragona i d'altres llocs que li demanaren... essent anomanat, l'any 1653, com a Jurat d'aquella Ciutat i Regne”.⁷¹

—Dia 27 de gener de 1668, Manuel de Salazar, veí de la Ciutat de Mallorca, de trentasis anys, diu que: “...ha servido a V. Mag de 14 años a esta parte asistiendo por pagador de los dos tercios de Infanteria que se levantaron en aquel Reyno, de quienes fueron Mrs de Campo Bernardino Andreu y el Conde de Santa Maria de Formiguera, naturales de dicho Reyno de Mallorca y de otros capitanes que vinieron de Barcelona a levantar gentes y acudio con su Artilleria en levantar 100 marineros, 50 Artilleros y 50 Bruneses (¿?) para los sitios de la guerra de Cataluña y el año de 52 le envio el Conde de Montoro con doze cavallos de regalo y otras provisiones para S. Alteza que se hallaba en Barcelona. Y por esta causa o sospecha que habia de contagio en dicho Principado, volviendo a Mallorca el suplicante, le hicieron hacer quarentena los Morberos de aquel Reyno y despues della le quemaron toda la ropa...”. El rei demanarà informació al virrei i, amb llur confirmació, li concedeix el títol de Ciutadà Honrat.⁷²

—Dia 9 de maig de 1670, el virrei certifica la vàlua —“patrimoni prou quantios” del Pere Onofre Moya qui, demanant se'l faci “Ciutadà Honrat”, es presenta com a nabot del capità Bartholome Moya, el qual va morir lluitant al setge de Barcelona. Referències indirectes familiars que pesen a l'hora de concedir la súplica.⁷³

Aquestes peticions ens conviden a reflexionar sobre la significació que va arribar a tenir la revolta catalana dins la societat mallorquina. Allunyada de la causa rebel⁷⁴ i, a part de les mostres fervoroses de resposta “popular”, organitzant “Te Deums” i altres rogatives piadoses per l'èxit de la Reconquesta,⁷⁵ caldrà insistir que la participació mallorquina obeeix les directrius imposades pel seus virreis, mantenint una real cooperació de caràcter militar per mitjà de la instrumentalització de les

70 V. V. MUT *Historia General...* pp. 619-621. Vegeu, també N.º 39.

71 V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

72 V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

73 V. A.C.A. C. d'Arg. L. 996.

74 Pel moment no tenim cap informació sobre cooperació mallorquina amb els esvalotaires catalans. Per això resulta curiosa la notícia que recolleix A. CAMPANER del prevere J. Viquet (“*Llibre de Algunas Cosas de la Ciutat*” —inèdit): “—a 27 de agosto de 1643: llegó una saetía catalana con trece religiosos, diez del Carmen y tres Agustinos; detúvose al Patrón y marineros, y lo frailes, uno de los cuales había sido capitán de caballos contra España, fueron embarcados en un bergantín y remitidos a la península: todos los religiosos eran mallorquines”. V. A. CAMPANER, *Cronicón...* pàg. 402.

75 V. A. CAMPANER. *Cronicón...* pp. 396-416.

companyies corsàries pròpies, posades sota el comandament dels generals de les galeres espanyoles; amb això, es desdibuixava la seva institució de corsaris — com a guerrers marítims autònoms — per a constituir un vertader suport logistic als exèrcits repressors. El motiu de l'actitut hostil als revoltosos es, naturalment, una altra història.

APENDICE DOCUMENTAL

N.º 1

“RELACION de Servicios Particulares que ha echo a Su Magestad el Conde de Montoro, Don Lorenzo Ram de Montoro Martínez de Marcila en los Cargos de Virrey, y Capitan General del Reyno de Mallorca; señaladamente en las asistencias para el sitio de Barcelona”.

“Primeramente desde el dia que le puso el sitio á Barcelona, y que la armada de los Galeones, que governava el General Francisco Diez Pimienta, tomo puesto delante de dicha Ciudad, casi todas las provisiones para el sustento de dicha Armada corrieron por el cuydado, y cuenta de dicho Conde de Montoro, proveyéndola de Tocino, Carne, Sal, Aceyte, Vino, Vinagre, Legumbres y otros muchos generos; y que mas es, de todo el Vizcocho, que hubo menester (que passa de dos mil y quinientos quintales) y sin averle remitido trigo por cuenta de su Magestad, y ser esta isla tan falta de él, con su industria y diligencia, lo compro de embarcaciones estrangeras, y á precios muy acomodados.

Asistiola tambien con muchos generos de pertrechos; y cuydado de hazer aconchar algunos navios (y que se les diera carena) q se le remitieron muy derrotados. Proveyola de marineros, y Artilleros, haviendo echo leva de ciento y cinquenta, y esto con tanta brevedad, promptitud, y comodidad, como constará por las Cartas del General Pimienta y de otros Ministros.

En la ocasion de la jornada que hizo el Duque de Alburquerque á Italia con sus galeras, le socorrio de lo necessario; y bolviendo con un navio, en que traia seiscientos soldados viejos, llegando á la Alcudia con el navio destroçado, y casi toda la gente enferma la amparò el Conde, y socorrio, gastando quanto fue menester en la curación, y regalo de los enfermos en dos Ospitales que formo en la Alcudia, y en el Castillo de Belber; que se puede afirmar (y lo confesso el Duque) que se devio al Conde el llegar esta gente al Exercito.

Asistio asimismo al abasto de todas las galeras de las esquadras que ivan, y veian, á Mallorca por bastimentos, agasajando, y regalando a los Generales, y Cabos, que continuamente en los quinze, o diez y seis meses, que duro el sitio, si le ivan unos, benian otros; y todos partian contentos, exagerando, y ponderando la asistencia que allavan.

Dispuso sin averle llegado el orden de su Magestad (que por algun accidente tarde algunos meses) que este Reyno se adelantára á servir

con quatro Bergantines pagados, y despues con quatro Saetias a su costa, y armó tambien otros Bergantines, y Saetias por cuenta de su Magestad, de manera que aun mismo tiempo se hallaron sirviendo doze y catorze embarcaciones de estas; y en ellas, y en la Armada, mas de quinientos marineros de Mallorca, y todo de tan buena calidad, que el General Pimienta, ponderava, y asegurava que de Andalucia, y de otros Reynos de su Magestad no se pudiera recoger, y juntar de este genero, lo que el Conde con gran presteza habia remitido.

Tuvo la Galera y Esquife Real todo el Invierno en este Puerto, sustentandola algunos meses, sin tener dinero de su Magestad, ni efectos de que hazerlo.

Al mismo tiempo socorrio, y asistio al Exercito que estava sobre Barcelona, no solo cuydando de que fuesen muchas, y continuas embarcaciones de Naturales de Mallorca, cargadas de bastimentos y regalos, con que fue socorrido (que esto se tuvo a singular providencia) remitiendo tambien algunos Navios cargados de paja en ocasion q escribió el Marques de Mortara, que se hallava en ella, ni de donde poderla proveer (que tambien se tuvo a gran servicio) sino que lebantó un Tercio de Infanteria, en que se alistaron mas de quinientos y cinquenta, hombres en siete Compañias, cuyo Maestro de Campo fue Bernardino Andreu, sin otras dos Compañias sueltas, que havia embiado antes con los Capitanes Moya, y Vanrell, y despues del Tercio otras dos con los Capitanes Bustamante y Berard; y unas y otras sirvieron en las ocasiones de mayor importancia, como es notorio.

Pero el servicio, que excedio a todos los referidos, y fue engrandecido y mas bien visto en el Exercito, y por todas partes, fue quando en Henero de 1652, escribieron al Conde el Señor Don Juan, el Marques de Mortara, y el Proveedor general, que el Exercito estava en evidente riesgo de deshacerse, o levantar el sitio, por faltarles totalmente el viscocho, y aunque no se podia esperar semejante socorro de isla tan falta desto, se lo avisavan por si podia obrar algo en tan gran aprieto; que obligo despues, a imbiar personalmente Don Juan Çapata Governador de los Navios de Napoles, para que instasse, si quiera (¿?) por socorro de pan para la Armada. Pero quando llegó Don Juan a Mallorca, ya el Conde, no solo havia socorrido, sino tambien al Exercito, por un medio casi milagroso; que fue el aportar tres millas a la mar de Mallorca, un navio Ingles que no pidia Platica, y el Conde desseoso de entender si traia trigo, hizo que saliera el Guarda de mar a ofrecerle todo buen pasaje, y disponer con maña, que el Capitan desembarcase, de quien se supo que venia cargado de Trigo, Cebada y Avas y iba en busca de navios de su nacion, que estaban a la buelta de Cadiz; y con agasajos, y buenas palabras, y sin ninguna violencia, se le obligó a que hiciera venta de todo; ofreciendo pagarselo de contado, sin tener un real de su Magestad, y se concertó y montó esta partida, y otras que se tomaron de otras embarcaciones, mas de veynte y dos mil escudos, entregandose al

Capitan Ingles diez y ocho mil dentro de seys dias, buscando el Conde esta cantidad por su cuenta entre sus amigos, empeñando y obligando lo que tenia para ello, y le hizo dicha copra tanto ahorro a la hazienda Real, q consta por las cartas de los Ministros, que del orden que tenia de pagar el trigo, si lo allava y de lo que costava el que se proveio en Tarragona; al precio en que lo compro el Conde, beneficio a su Magestad veynte reales por quartera; y que vino a ser en todo mas de veinte mil escudos. Y fue tan aprissa el remitir la cebada, y avas en especie, y el Trigo en arina, y viscocho, que parecido todo milagro, y lo ponderaron assi su Alteza, los Generales y Ministros en las cartas, que escrivieron al Conde: contestando todos, que havia sido la total restauracion del Exercito, y que sin dicho Socorro, se huviera desecho, ó levantado el sitio, como constara por las copias de capítulos de dichas cartas.

Despues de la recuperacion de Barcelona, á continuado el Conde las mismas asistencias, diligenciando con el Reyno de Mallorca, que para la campaña del año passado de 1654, sirviesse con quinze mil libras para la Leva de un Tercio, que se levantó de quinientos hombres, y fue por Maestro de Campo el Conde de Formiguera, y con el se acabò de guarnecer a Girona. Costò mucho trabajo esta leva al Conde de Montoro, y es notorio que al aver teido efecto, se devè a su cuydado y vigilancia, por muchos accidentes que le ofrecieron de que tuvo noticia su Magestad. Y se á de ponderar, que junto en esta leva al servicio del Rey con el mayor beneficio de la Tierra, porque ajustò y consiguio que se alistassen y embarcasen casi todos los Vandidos de las Parcialidades contrarias de este Reyno: cosa que aunque se havia intentado otras muchas vezes, no se havia podido conseguir.

Ultimamente en el mes de Março deste año 1655. (en que se haze esta relacion) a remitido al Exercito una lucida Compañia de Infanteria de mas de ochenta hobres con el Capitan Barras, la qual (tiene aviso) á mandado su Alteza q passe á Girona, y actualmente esta reclutando el dicho Tercio. Otros muchos servicios á echo en execucion de ordenes particulares, que se le han dado, de los quales no á parecido hazer mencion.

En los negocios, y causas del gobierno, en los quatro años poco menos que á que assiste en el, con aver sido en tiempos de tantos infortunios de Peste, ambre, y Guerra, y encuentros, y competencias de las Iurisdicciones, puede gloriarle de su buena suerte, ei aver acertado a obrar de modo que han sido aprovadas sus acciones por su Magestad, y sus Ministros, no haviendo tenido despacho alguno de reprehension, sino muchos de gracias, de que las da el Conde infinitas a Nuestro Señor”.

Fons: *Archivo del Marqués de la Torre. Sección Montoro. Legajo n.º 29; Pliego n.º 4 en Biblioteca Bartolome March Servera. Fol 20 (6).*

Taula n.º 1

RELACIÓ DE L'ESTAT DE COMPTES DEL QUE ES DEU ALS PATRONS DE L'ESQUADRA DELS BERGANTINS DEL REGNE DE MALLORCA PER LA SEVA ACTUACIÓ A LA GUERRA DE CATALUNYA — 1638 - 1644 —

<i>Nom del Patró</i>	<i>Nom del Bergantí</i>	<i>Nombre de Bancs</i>	<i>Deute</i>
Pedro Ferrer	Nuestra Señora las Animas del Purgatorio y San Francisco	10	17.215 rs.
Pedro Vesiano	La Madre de Dios del Rosario, Santo Domingo, Buenaventura	12	12.276 rs.
Bernardino Estarellas	Nuestra Señora de la Concepción y San Antonio	13	19.009 rs. i 3/4
Juan Totosaus	San Pedro, Nuestra Señora del Rosario, Buenaventura	13	14.065 rs. i 1/4
Nadal Spinosa	Nuestra Señora del Rosario y San Antonio de Padua	—	29.719 rs.
Bartholome Baulo	Nuestra Señora del Rosario y San Antonio de Padua	12	18.627 rs.
Bartholome Llobera	La Madre de Dios y San Lorenzo	15	23.829 rs. i 1/2
Francisco Barcelo	La Madre de Dios de Lluc y Las Animas del Purgatorio	9	9.700 rs. i 1/4
			144.501 rs. i 3/4

Fons: *Arxiu de la Corona d'Aragó. Secció Consell d'Aragó. Lligalls 997 i 999.*

Taula 2

Procés de satisfacció de / 3.125 Lliures — equivalents a 22.048 Reals i 28 maravedís — de la part dels 144.501 Reals i 3/4 que es deuen als vuit patrons del Bergantins del Regne de Mallorca:

— 21 d'agost de 1647: "firmo apocha de recibo el Dr. S Mora y Mulet, Procurador de los dichos patrones".	800 Lliures
— 17 de noviembre de 1648: "firmo apocha el dicho en dicho nombre".	800 Lliures
— 23 de diciembre de 1650: "firmo apocha el dicho en dicho nombre".	800 Lliures
— 23 de diciembre — —: "firmo apocha Manuel Vguer Procurador del Patron Nadal Spinosa" . . .	100 Lliures
— "Dicho dia firmo apocha el dicho Joan Totosaus de" .	100 Lliures
— "Dicho dia firmo apocha el dicho Juan Totosaus como Procurador de Geronyma Baulo, heredera del patron Bartholome Baulo de"	100 Lliures
— "Dicho dia firmo apocha Catharina Barcelo Procuradora del patron Francisco Barcelo de"	100 Lliures
— "Dicho dia firmo apocha Maria Juana Ferrer Procuradora del patron Pedro Ferrer de"	100 Lliures
— "Dicho dia firmo apocha Juan Bosch Procurador de Pareta Starellas Curadora de la heredad del patron Bernardino Starellas de"	100 Lliures
— "Dicho dia firmo apocha Juana Genovard Procuradora del patron Pedro Vesiano de"	100 Lliures
— 19 de febrer de 1657: "firmo apocha el patron Pedro Vesiano de	25 Lliures
Total	3.125 Lliures

—Document datat a 16 de maig de 1677.

Fons: *Arxiu de la Corona d'Aragó. Consell d'Aragó Lligall 999.*

N.º 3

RELACIÓ I COMPTE DELS APROVEIMENTS ENVIATS A
BARCELONA AMB EL TERÇ DE 400 HOMES COMANDATS
PEL COMTE DE FORMIGUERA

“A 20 de mayo de 1654 se an gastado 7. V. 445 rs y 26 ms en el valor de las provi^s que se an puesto en las 4 saetias para 15 dias de navegacion de aquellos 400 Ombres del terzio que se an embarcado p^a Barcelona con el M.ª de Campo El Conde de Formiguera, Sar^{do} Mayor Jayme Costurer seys capitanes y demas oficiales. Es a saber, 3. V. 433 rs en el valor de 107 quintales y 60 lls de viscocho que se an comprado a raçon de 32 rs el quintal = 392 rs 12 mrs. En II quintales y 11 lls de arroz a 5 ll mallorquinas = 522 rs 13 mrs. En 12 quintos de queso a 5 Ls 15 S mallorqs el quintal = 201 rs 6 mrs. En 55 quartanes de azeyte a 3 rs 18 mrs el quartan que es nueve liuras = 173 rs. En 7 barriles de sardina a 3 libs mallorquinas el varril = 41 rs 10 mrs. En 31 cargas de vino a 4 lls 2 s mallorqs = 60 rs catos (...). En 60 Orcos (...) de ajos 812 rs. En 29 cascos de pipa en 28 rs para la aguada y el vino = 411 rs 6 mrs. En la embarcon de los 4 cavallos 4 mulas y 2 machos el M.ª de Campo y finalm^{te} 502 rs y 27 mrs en el Valor de 3 cargas de cevollas, 70 jarros, 70 librillos, 24 ollas, 24 caçuelas, 4 sacos para el arroz 9 p^a el viscocho 8 varriles para el azeyte y el vinagre 40 quins de leña porte (...) de llevarlo al muelle y del con barcas a bordo de las saetias 7 V 445 rs 26 m.

Document inclós a la “*QUENTA del Dinero que se saco de la Saetia Ginovesa, que por apestada, viniendo de Barzelona se quemo en la Vaya de Mallorca. Y de otras partidas que V S Ms^{ma} a reçibido para emplarlas todas en Servicio de Su Mag^d”.*

Fons: *Arxiu de la Corona d'Aragó. Consell d'Aragó. Lligall 997.*

N.º 4

A 21 de novembre de 1652 el rei agraeix als jurats del regne de Mallorca la seva contribució a la resolució de la rebel·lió dels catalans:

“A los amados y fieles nuestros los Jurados
de Nuestra Ciudad y Reyno de Mallorca”

Avisa Sa Ma^s de la recuperació de
Barcelona:

“Amados y fieles nuestros. Haviendose reduzido Barzelona a mi obediencia, como os mande avisar, en cuya empresa han tenido tanta parte essa ciudad y Reyno por las embarcaciones que habeys sustentado en el sitio, y lo demas que se ha ofrecido de mi servicio he querido significaros la acceptacion y memoria que me queda de todo y daros muchas gracias por la demostracion y firmeza con que habeis continuado vuestras assistencias y socorros hasta la recuperacion de aquella Plassa, y que siempre estare con la estimacion que es justo de lo que ha obrado esse Reyno para favorecer a tan buenos y fieles vassallos. Datty en Madrid a XXI de Noviembre de MDCLII.

Yo El REY”.

Fons: *Arxiu Històric de Mallorca. Còdex 32. N.º 151. pàg. 129.*

GONÇAL LÓPEZ NADAL